

*Daniel Drápala (ed.), Anna Kutějová:
Vzpomínky z Jasenné. Rodina Rokytova,
Valašské muzeum v přírodě v Rožnově
pod Radhoštěm, Ústav evropské
etnologie Filozofické fakulty Masarykovy
univerzity, Jasenná – Rožnov pod
Radhoštěm – Brno 2016, 127 s.–*

Vzpomínky Anny Kutějové-Rokytové přinášejí čtenáři náhled do každodennosti jedné rodiny, který zapadá jako malý dílek do celkové skládky života obce Jasenná na přelomu 19. a 20. století. Publikace vychází z rukopisu, jenž vznikl mezi lety 1958–1963 a cílem editora publikace bylo, aby byl zachován v co nejpřesnějším původním znění. Pro účel publikování jej přepsal Jan Rokyta (1938–2012) již v 90. letech 20. století, kdy také vznikla první samostatná LP deska věnovaná materiálu jeho tety Anny (*Z písňové pokladnice Anny Kutějové*, Supraphon, 1990; v doplněné reedici *Pěsničky z Jasenné. Z valašské hudební pokladnice Anny Kutějové-Rokytové*, Indies Records, 2015). Původním záměrem tedy bylo doplnit vydanou část písňového fondu také písebnými vzpomínkami. K publikování rukopisu však tehdy nedošlo a až opětovný impuls, jenž vzešel po roce 2012 od Dušana Holého (Ústav evropské etnologie FF MU), svedl dohromady členy rodiny Rokytovy a Daniela Drápala, který předloženou publikaci připravil do tisku.

V autobiografii A. Kutějové, rodačky z valašské obce Jasenná, se prolíná spisovná forma jazyka s četnými dialektismy. Obsah je ucelený, myšlenkově utříděný a v některých pasážích velmi detailní. I když jde o subjektivní pohled, je zde čtenáři představen běžný život

v malé obci jižního Valašska, který doplňuje starší monografické práce Peckovy (*Lid na Vyzovsku*, ČVMSO, XII–XVIII, 1895–1897; reprintem spolu se sbírkou písňového a slovesného materiálu *Valašské národní písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými*. Vizovice, 2008) nebo Peřinkovy (*Vizovský okres*. Brno, 1907). Zároveň však rozšiřuje etnografické práce mapující na jižním Valašsku rukodělnou výrobu (Pavlišťík, *Dřevo, proutí, sláma v tradiční rukodělné výrobě na Podřevnicku*. Zlín, 2011) nebo lidovou stravu (Štika, *Lidová strava na Valašsku*. Ostrava, 1980).

V úvodu publikace, částečně také slovy jejího synovce J. Rokyty, je krátce představena osobnost Anny Kutějové (1893–1964), hybatelky kulturního života v Jasenné na jižním Valašsku. Byla známa jako dobrá zpěvačka a pamětnice a zapisovali u ní mnozí folkloristé, především muzikant a primáš CM Technik Jan Rokyta a dramaturg Jaroslav Jurášek (zakladatel BROLNu), jehož zápisy jsou součástí dokumentační sbírky Etnologického ústavu AV ČR v Brně. A. Kutějová se v Jasenné výrazně podílela také na spolkové činnosti. Angažovala se v místním ochotnickém divadle, při vzniku Sokola a v jasenském valašském krúžku pomohla zrekonstruovat postupně zanikající zvykoslovné události roku, které znala ze svého mládí (svatební říkání nebo hodové vodění berana apod).

Své zkušenosti uplatnila také při pořizování krojů a jejich vyšívaných částí.

Autobiografie A. Kutějové plyne souvisle od nejtělejšího mládí vypravěčky až po rok 1920, kdy se nedobrovolně provdala za válečného invalidu Antonína Kutěje, syna jasenského hospodského. Text je psán formou nepřerušného toku myšlenek. Editor proto vyčlenil dějové oddíly, které uvedl kurzívou v graficky odděleném okraji. Postupně je čtenáři představena rodina autorky a složité vztahy v rámci ní, zážitky z dětského světa na přelomu 19. a 20. století nejen se dvěma mladšími bratry, ale i jinými dětmi z okolí. Jak vypravěčka ve vzpomínkách roste, rozšiřuje svůj okruh popisovaných osob mimo rodinu, zachycuje sousedské vztahy, náboženské rozdíly mezi evangelíky a katolíky, zmiňuje židovskou otázku v obci. Popisuje běžný život včetně zapojení dětí do prací kolem hospodářství s dobytčím a na poli, problematiku školní docházky. Zaměřuje se na běžné způsoby obživy a podomácké rukodělné práce, a to v rodné obci, ale také při sezónních pracích na Hané a v Rakousku. Dopodrobna je popsána běžná hospodářská usedlost i celoroční život v ní. Autentičnost vzpomínkám dodávají dobové fotografie, ale i detailní kresby K. Langerá, ať už z rodinného archivu rodiny Rokytových nebo ze sbírkových fondů etnologických institucí (Etnografického ústavu Historického muzea MZM a Ústavu evropské etnologie FF MU v Brně, z Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně a z Valašského muzea v přírodě v Rožnově p. Radhoštěm).

Oddíl, který se poněkud vymyká svou uceleností a rozsahem, je popis svatby (s. 58–81). Zachycuje průběh od námluv a ohlášek až po svatební veselí a zvyky s ním spojené. Svatební den je podchycen mimo jiné tradičním říkáním družby a také texty písní, které se při svatbě zpívaly. Zápis průběhu svatby na počátku 20. století v této podobě je rovněž významným doplněním

podobně tematicky zaměřených dřívějších prací M. Václavka (*Valašská svatba. Její zvyky a obyčeje*. Telč, 1892), F. Bartoše (*Moravská svatba*. Praha, 1892), J. Válka (*Valašská svatba z Polanky u Vsetína*. In: *Slavnosti a obyčeje lidové z Moravy na NVČ*. Praha, 1895).

Prínosnou částí publikace je editorem sestavený *Slovníček nářečních výrazů* (s. 102–106) a oddíl *Vysvětlivky, poznámky* (s. 107–109), který na slovníček navazuje. Bez těchto objasněných pojmů nebo specifických slovních spojení by byl čtenář občas bezradný. Ustálená nářeční spojení se pak týkají především rukodělné výroby a způsobu obživy, což je kromě jazykového kontextu vhodně podloženo i odborným etnografickým komentářem. Text je navíc zdrojem důležitých poznatků pro dialektology. Autorka používá velmi rozmanité a neobvyklé lokální názvy pro sezónní ovoce, tradiční jídla, pracovní nářadí apod.

Závěr publikace rámuje opět vzpomínka na Annu Kutějovou, tentokrát z pera jejího synovce Karla, bratra J. Rokyty. Na toto krátké vyznání navazuje závěrečná studie editora Daniela Drápaly. Především zde zasazuje A. Kutějovou do kontextu kulturního života na jižním Valašsku a upozorňuje na význam jejích informací pro dosavadní etnografický výzkum této oblasti. Do stati také D. Drápala začlenil stručné informace o rukopisu a o co nejpřesnějším zachování původních jazykových projevů jako určitého specifika A. Kutějové. (U délky vokálu *u*, jenž vznikl z diftongu *ou-ú*, také ponechal editor obě varianty *ú/ů*, ačkoli u nářečně laděných textů převládá sjednocení *>ú* – *valašský krůžek*.) Tyto informace bývají zvláště uvedeny spolu se shrnutím všech editorských zásahů do předlohy v ediční poznámce. D. Drápala ji samostatně nevyčleňuje, patrně z důvodu celkového charakteru autobiografie, která neusiluje o striktně vědecký charakter, ale počítá s širším spektrem potenciálních čtenářů.

Autobiografie se v současné knižní produkci dostávají do popředí. Subjektivitě popisu událostí rozumí i laická veřejnost (pro zprostředkování prožitku), a také pro odborníky jsou písemné vzpomínky důležitým doplněním historických a etnografických popisů. Anna Kutějová prožívala nejlepší léta svého mládí v době, kterou výrazně ovlivnily události první světové

války. Zásáhly hluboce také do jejího osudu, neboť ji okolnosti donutily vstoupit do nechtěného manželství. O to více, oč byla v osobním životě ochuzena, se snažila ostatním skrze písně a vyprávění dodávat životní optimismus.

Klára Císaríková (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Milena Secká, Jen Náprstková, prosím... Neobyčejný život v dobových pramenech. Národní muzeum, Praha 2016, 307 s.–

Monografie o životě Josefy Náprstkové by mohla mít také podtitul ... vykročení ze stínu Vojty Náprstka. Není divu, že o manželkách českých buditelů a intelektuálů v 19. století máme pouze sporé informace, většina z nich vytvářela domácí zázemí, byla ozdobou salonu a nanejvýš se věnovala kulturním produkcím. Jen výjimečné osobnosti se mohly svými aktivitami rovnat mužským protějškům nebo dokonce nad ně vyniknout, kromě několika emancipovaných spisovatelek to byly Renáta Tyršová či Teréza Nováková, které „oživily“ díky barvitému líčení z pera Ireny Štěpánové. V souvislosti s popisem činnosti Vojty Náprstka nebylo možné jeho spolupracovníci a družku pominout, ale její podíl nebyl dosud dostatečně doceněn, zvláště v kontextu životních podmínek determinovaných jejím sociálním původem. A navíc není nijak překvapivé, že veřejný zájem o její osobu lze zaznamenat v době jejího vdovství nebo dokonce až po jejím odchodu.

Na rozdíl od většího počtu prací o Anně Fingerhutové, si čtenář mohl vytvořit první ucelenější představu o nesnadném životě Pepičky Křížkové na základě kapitol v publikaci o ženách několika generací

v rodině Náprstkových (Štěpánová, Irena – Sochorová, Ludmila – Secká, Milena: *Ženy rodiny Náprstkovy*. Argo, Praha 2001). Před třemi lety vydané deníky, poznámky a vzpomínky (Secká, Milena – Šámal, Martin: *Byl to můj osud. Zápisky Josefy Náprstkové*. Národní muzeum, Praha 2014) už byly hlubší sondou do jejího nitra.

V poslední monografii zúročila Milena Secká mnohaleté studium, jehož výsledkem bylo shromáždění a vyhodnocení tisíců položek, a předložila podrobný životopis. Využila všechny typy materiálů nacházejících se z větší části v Náprstkově muzeu, které tvoří tisky, rukopisy, obrazové i hmotné doklady. Nejcennějším pramenem byly deníky Josefy Náprstkové, ačkoli se nezachovaly v ucelené chronologické řadě, a pak bohatá vzájemná korespondence manželů z dob odloučení, převážně při Vojtových zahraničních pobytech. Takto získané poznatky však autorka následně porovnávala s deníky Vojty Náprstka a dalšími rukopisnými zdroji pocházejícími ze širšího okolí, a to jak od členů rodiny, tak od spolupracovníků, přátel a známých. Potřeba Josefy Náprstkové, kterou dlouhodobě provázelo vnitřní osamění, svěřovat se papíru, zaznamenávat nejen důležité